

Βυζαντινή Αγιολογία με έμφαση στον βίο του Λέοντος Κατάνης

Διδάσκων: Καθηγητής Αλέξανδρος Αλεξάκης

11^η ενότητα: «Διάλεξη 11»

Κύρια σημεία του μαθήματος

Στην ενδέκατη θεματική ενότητα του μαθήματος γίνεται μετάφραση και σχολιασμός των Παραγράφων 12 - 18 του Βίου Λέοντος Κατάνης. Εκτεταμένες αναφορές στα λογοτεχνικά χαρακτηριστικά της παραγράφου 12 αλλά και της σχέσης του κειμένου με συνταγές των Μαγικών Παπύρων (μέρος 2ο).

Λέξεις κλειδιά του μαθήματος

Βίος Λέοντος Κατάνης, Μαγικοί Πάπυροι, μαγεία, απάτη.

Ακολουθεί το υπό εξέταση κείμενο

12. ὁ δὲ δείλαιος παραχρῆμα τὸν Χριστὸν ἀπαρνησάμενος κατέρχεται στήλης μετὰ πολλῆς χαρᾶς, προσέρχεται δὲ καὶ προσπίπτει καὶ συντάσσεται τῷ διαβόλῳ, ἀσπάζεται τε τὴν αὐτοῦ χεῖρα καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὸν ὑποσχηθέντα πονηρὸν πάρεδρον, πάσης γοητείας καὶ περιεργίας ἐργάτην δεινότατον, Γάσπαρ προσαγορευόμενον, παραγγελίαν εὐληφότα πολλὴν εὖς μηδ' ὀτιοῦν παραμελῆσαι ἢ καθυστερῆσαι ἐν πᾶσιν, οἷς ἂν ὁ τοῦ σωτῆρος ἕξαρνος ἐπιχειρήσοι ποιεῖν, ἀλλ' εἶναι διηνεκῶς μετ' αὐτοῦ συμπαρομαρτοῦντα καὶ συνεργοῦντα αὐτῷ μέχρι τέλους ἀδιάστατον. καὶ ταῦτα κατεργασάμενος ὁ τοῦ σκότους ἄρχων ἐν σκότει διαπορευόμενος ἄφαντος ὤχετο. ἔλαθε δὲ ὁ δείλαιος Ἡλιόδωρος τὴν ὑδίαν ἀπώλειαν λίαν ἐπισφαλῶς ἐν τούτοις πραγματευσάμενος·; οὐ γὰρ δὴ μόνον τῆς μελλούσης ἀκηράτου ζωῆς ἐλεεινῶς ἀπεστέρηται, ἀλλὰ καὶ τῆς παρούσης αὐσχρῶς καὶ πολυδύνως ἀπερράγη, πυρὸς παρανάλωμα γεγονῶς, ὡς ἀτελευτήτου πυρὸς κληρονόμος κρίσει δικαίᾳ τῆς παντεπόπτου τοῦ θεοῦ περὶ πάντα προνοίας διὰ τοῦδε τοῦ θεσπεσίου θεράποντος καὶ ἀρχιερέως Χριστοῦ τοῦ μακαρίτου Λέοντος, ὡς μικρὸν ὕστερον δηλωθήσεται.

13. ἀγνοήσας γὰρ οὗτος ὁ νέος ἀποστάτης καὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων ἐφάμιλλος τὸ τῆς Χριστοῦ τοῦ ὄντως θεοῦ δυναστείας ἀνίκητον ἀδεῶς ἐπιβουλεύειν ἐπεχείρησε κατὰ πάντων τῶν ἐπικεκλημένων τὸ αὐτοῦ πολυύμνητον ὄνομα, καθ' ἑνὸς μὲν ἐκάστου ποικίλας ἐπιτηδεύων κακώσεις πρὸς αὐσχύνην καὶ χλεύην, ἀπορίαν τε καὶ καινοτομίαν ἐσχάτην, κατὰ πάσης δὲ κοινῶς τῆς Καταναίων πόλεως ἐπιβουλὰς καὶ ταραχὰς συνεχῶς ἐπιφέρων οὐκ ἐπαύετο, πάντας ἐξιστῶν καὶ δειματῶν, πάντας ἀνιών τε καὶ συνταράσσων ταῖς φαντασιώδεσι γοητείαις καὶ μαγγανείαις, αἷς ἐπέτηδευε, καὶ οὐ κατ' αὐτῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς Σικελῶν νήσου τὴν κακομήχανον ἐνέργειαν τῆς σατανικῆς ἐμπειρίας αὐτοῦ δυσμενῶς ἐπεδείκνυτο, συσσειῶν καὶ συνταράττων ἅπασαν ἄρδην· ἐν τοσαύτῃ γὰρ ὑπερηφανίᾳ καὶ ἀλαζονείᾳ ἑαυτὸν ὑπεραινόμενον καὶ ὑπερυψούμενον ἀπεδείκνυεν, ὥστε ταῖς ὑπερβαλλούσαις γοητικαῖς ἐπιτηδεύσεσι καὶ αὐτὸν δοκεῖν ὑπερβαίνειν τὸν περιβόητον Σίμωννα μάγον, ὃν εὖς οὐρανὸν ἀναλαμβάνεσθαι δόξαντα πάλαι κατὰ πρόσωπον τοῦ θεομάχου Νέρωνος διὰ προσευχῆς κατήραξε πρὸς γῆν καὶ συνέτριψεν ἢ θεοσυνέργητος δυὰς τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Χριστοῦ, Πέτρος καὶ Παῦλος.

14. οὗτος τοιγαροῦν ὁ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομος Ἡλιόδωρος μετὰ τῶν ὁμοφρόνων ἐχθρῶν καὶ ἀκολάστων ἀνδρῶν συναναστρεφόμενος, γυναικῶν ποτε παρερχομένων ἔμπροσθεν αὐτῶν διὰ τῆς λεωφόρου, πρὸς τέρψιν καὶ θεραπείαν τῆς φιληδόνου τούτων ἐπιθυμίας διὰ τῆς κακοτέχνου μαγγανείας αὐτοῦ ποταμῶν ἐπιρρεόντων ὑπεδείκνυεν αὐτοῖς [lege: αὐταῖς] φαντασίαν·; αἱ δὲ ἐδοκοῦσαι διὰ τινων βαθέων ὑδάτων διαπορεύεσθαι, τοὺς χιτωνίσκους ἀνασυρόμεναι μέχρι γονάτων, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῶν τῶν μηρῶν οὕτως ἐβάδιζον, εὖς αἴσχος καὶ γέλωτα καὶ καγχασμὸν καθιστάμεναι τοῖς ἀσελγέσι δημόσιον.

15. ἡ μέντοι δεινότης τῆς διαβολικῆς ἐκείνου δολιότητος καὶ δημοσίᾳ προέβη μέχρι τῶν πωλούντων λέγω καὶ τῶν ἀγοραζόντων·; μεταλλάττων γὰρ τῷ δοκεῖν ἦν τὰς προκειμένας ὕλας καὶ δεικνύων λίθον μὲν ὡς χρυσίον, ξύλον δὲ ὡς ἀργύριον καὶ τι τυχὸν ἄλλο τῶν εὐώνων καὶ οὐδαμινῶν ὡς πολύτιμόν τι χρῆμα καὶ μέγα καὶ τῶν ἀχρείων καὶ ἀφελῶν ὡς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, ὅπερ μετὰ τὸ ἀπεμπωληθῆναι εὖς τὴν οὐκείαν αὔθις εὐρίσκετο μένον ποιότητα καὶ θεωρίαν, οὐ τὴν τυχοῦσαν παρέχων ζημίαν καὶ φιλονεικίαν τοῖς τε πιπράσκουσιν ἅμα καὶ τοῖς ἀγοράζουσιν. τὴν γοῦν τοιαύτην ἐναργῶς καταμανθάνοντες δυσπραγίαν, διὰ δεινότητα γινομένην ἠλιοδώρου, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν πάντες ἀπέσχοντο, πρὸς ἐσχάτην ἐντεῦθεν πτωχείαν καὶ ἀπορίαν καταντήσαντες. οὐ μέντοι μέχρι τούτων ἔστη τὰ τῆς κακούργου ἠραδιουργίας αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ἐπισήμων καὶ παραδόξων ἀνδρῶν πρὸς οἴστρον ἀκαθέκτου φιληδονίας ἐξέκαιεν, ὥστε καταλιμπάνειν οὐκίας καὶ συγγενείας καὶ γεννήτορας, κατακρημνίζειν τε μανιωδῶς ἑαυτὰς καὶ ἀκρατῶς πορεύεσθαι πρὸς οὓς ἂν ἔτυχεν ἐπιποθοῦντας τυχόν, ἦτοι καὶ ἐπιθυμουμένους παρ' αὐτῶν.

16. ὁ μέντοι δῆμος ἅπας τῆς πόλεως, τὴν τοσαύτην ἐπήρειαν στέγειν οὐ φέροντες, πανδημεὶ τῷ ὑπάρχῳ προσήλθον, τὴν ἀνύποιστον συμφορὰν ἀπαγγέλλοντες καὶ λύσιν τῶν τηλικούτων λαβεῖν προσδεόμενοι· καὶ αὐτὸς προσέταξε διὰ τῶν τῆς τάξεως ὑπηρετῶν παραστῆναι τὸν ζητούμενον, ὥστε δημοσίᾳ παραδοθῆναι τοῖς ὄχλοις πρὸς ἄμυναν. ζητήσεως μέντοι πολλῆς καὶ ἐρεύνης περὶ αὐτοῦ γεγενημένης ἀνεύρετος ἐγεγόνει καὶ ἀθέατος, τῆς οὐκίας αὐτοῦ καταλειφθείσης σεσαρωμένης καὶ μηδὲν μηδ' ὄλως ἔχουσης. ὡς δὲ διηπορεῖτο τούτοις ὁ ἔπαρχος, τοῦνομα Λούκιος, διασκεπτόμενος, τί ἂν δέοι διαπράξασθαι, ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου δυσωπηθεὶς διὰ γραμμάτων τοῖς τότε τὴν βασιλείαν διέπουσιν ἐσήμανε, δηλώσας λεπτομερῶς ἅπαντα τὰ τῆς ῥαδιοουργίας καὶ κακουργίας αὐτοῦ. ἐκράτει δὲ τῆνικαῦτα τὰ σκῆπτρα Ῥωμαίων Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος σὺν Ἰουστινιανῷ τῷ υἱῷ, ὁ υἱὸς Κώνσταντος, ἔκγονος δὲ Ἡρακλείου.

17. ἡ δὲ τῶν γεγραμμένων ὑφήγησις τοιαύτη τις ἦν. <<τοῖς θεοστεφῆσιν αὐτοκράτορσι νικηταῖς τροπαιοῦχοις, τῆς οὐκουμένης δεσπόταις καὶ φιλοχρίστοις βασιλεύουσιν ἡμῶν Κωνσταντίνῳ καὶ Ἰουστινιανῶ Λούκιος Ὑπαρχος, ὁ ἐλάχιστος δοῦλος τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος, ἐν εὐρήνῃ βαθεῖα χαίρειν. δίκαιον ἄμα καὶ συμφέρον ἠγησάμην τὰ νῦν συμβεβηκότα καὶ τὰ τήνδε τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίαν ἀκουστὰ καταστῆσαι πρὸς τὰς θεοηχεῖς ἀκοὰς τῆς ὑμετέρας γαληνότητος. καὶ γὰρ ἀνεφάνη κατὰ τήνδε τὴν δουλικὴν ὑμῶν πόλιν Κατάνην ἀνὴρ τις τερατοποιός, δεινότατος γόης καὶ μάγος, τοῦνομα Ἡλιόδωρος, πλείστας χαλεπὰς μαγγανείας καὶ γοητείας κατεργαζόμενος, ὡς δοκεῖν ὑπερβάλλειν ἐν αὐταῖς καὶ αὐτὸν τὸν ἐπὶ μαγείας πάλαι περιβόητον Σίμωνα. οὗτος πολυτρόποις ἐπιτηδεύμασι πονηρίας διέφθειρε πᾶσαν τὴν πόλιν, τὰς μὲν θυγατέρας τῶν ἐπισήμων δι' ἐνεργείας γοητικῆς πρὸς οἴστρον ἀνάπτων ἔρωτος μανικοῦ, ὥστε καταλιμπάνειν τὰς τῶν γεννητόρων οὐκίας, ἀφ' ὕψους τε κατακρημνίζειν ἑαυτὰς καὶ πρὸς ἀκολάστους ἄνδρας πορεύεσθαι, ἄλλας τε γυναῖκας σώφρονας διερχομένας δημοσίαν ὁδὸν ἀσχημόνως βαδίζειν ἐποίησε·; ποταμὸν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐν φαντασίᾳ παραδεικνύς μέχρι μηρῶν αὐτῶν ἀνακαλύπτειν ἑαυτὰς παρεσκεύασεν. ὁ αὐτὸς τοὺς λίθους, τὰ ξύλα τε καὶ τὸν χοῦν ὡς χρυσίον ἢ ἀργύριον παραδεικνύων τοὺς ἀγοράζοντας καὶ πωλοῦντας εὐς ἐσχάτην πτωχείαν περιέστησεν. οὐ ταῦτα δὲ μόνον φαντασιοκοπῶν ἐν πολλῇ πλάνῃ καὶ ἀπάτῃ διατελεῖ, ἀλλὰ γε καὶ πρόξενος εὐδωλολατρείας πολλοῖς τῶν ἀφελεστέρων προκείμενος μετατρέπειν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ πειρᾶται πρὸς ἀπώλειαν·; ἀπειλεῖ δὲ καὶ πᾶσαν ἄρδην διαπρῆσαι καὶ ἀπολέσαι τὴν πόλιν, τὸ καλούμενον Αὐτναῖον πῦρ διὰ μαγικῆς κακομηχανίας ἐκ τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆν ὄρους κειμένου ἀύφνιδίως ἐφ' ἡμᾶς πρὸς ἀφανισμόν φρυαττόμενος ἐπενεγκεῖν.>>

18. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ἀκουτισθέντες οἱ βασιλεύοντες καὶ μαθόντες μάλισθ' ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων χαλεπῶν καὶ κατ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας ἀναιδῶς ἐπεχείρησεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ μεταστειλάμενοί τινα τῆς τάξεως ἄνδρα, τοῦνομα Ἡρακλείδην, ὃν πρωτοκούρσῳρα καλεῖν ἔθος Λατίνων γλώττη, διὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν Σικελίαν καταλαβεῖν κελεύουσι, τριάκοντα δὲς ἡμερῶν ὄρον ἐμπρόθεσμον παρασχόμενοι, τούτων ἐντὸς ἀνυπερθέτως ὥστε παραστῆσαι κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὸν δύσμορον Ἡλιόδωρον ἐντειλάμενοι.